

Pravljica o dveh rožah.

Dred vratmi velikega mesta, kjer je živelo mnogo ljudi, revnih in bogatih, je stanoval vrtnar, ki je imel velik in krasen vrt, poln vrtnic. Tam notri so rastle rože vseh barv in vseh vrst. Vrtnar je namreč dobro razumel svojo obrt. Z veliko umnostjo je gojil rože in jih — zvesto oskrboval, ne toliko iz ljubezni do cvetk samih, temveč radi zaslužka, ker je namreč prodajal rože ljudem v mesto.

In njegova marljivost mu je donašala bogate sadove. Ljudje so dohajali k njemu v velikem številu, kupovali so njegove rože, jih presajali doma na svoje vrtove in si krasili z njimi sobe — seveda samo bogati, kajti vrtnar je zahteval mnogo za svoje cvetke, reveži pa tega niso mogli plačati.

Nekega leta, ko je solnce zopet privedlo za roko svojega ljubega sinka, zlato poletje, da se tu na zemlji izprehaja in vse prešinja z veseljem, tedaj sta se razcveli prav sredi vrta dve roži, lepši kot vse druge, ki so cvele na vrtu.

Vsaka teh rož je bila zrastle na lastnem deblu. Toda debelci sta zrastle prav blizu skupaj na isti gredici, tako da sta se roži skoro dotikali, kadar sta nekoliko klonili glavicí.

In tako se je prigodilo, da sta postali roži pravi prijateljici. Tikali sta se, in četudi nista bili obe prav istega obraza — ena je imela nežne rumenkaste cvetne listke z rdečkasto čašo, druga pa je bila snežnobela, od zunaj pa prav do sredine, — četudi sta bili torej različnega rodu, sta se vendar smatrali za sestri in si zaupali vsako skrivnost. In kadar sta si kaj povedali, tedaj se je razširil od njiju ustnic tako čist vonj, in njuno ljubkovanje je bilo tako ljubo, da so mali hroščki, ki so letali okoli po opravkih, to videč, obstajali, pa drug drugega opozarjali in govorili: »Glejte, glejte, rožici si že zopet nekaj pravita, kaj more pač to biti?«

O čemer pa sta se roži razgovarjali, to je bila njuna prihodnost. Ker sta bili namreč še čisto mladi, še nista mogli imeti nikake preteklosti, in o njej tudi nista mogli govoriti; o prihodnosti pa sta govorili tem rajši in tem več, kajti njiju prihodnost je bila stkana iz samih zlatih sanj.

Da sta najlepši na vrtu, to sta pač vedeli, saj sta to spoznavali vsak dan iz iskrih pogledov, ki ji je motril z njimi vrtnar; to sta čuli iz ust mimoídočih obiskovalcev, in to sta čutili vsako jutro, kadar je pripihljaj na vrt jutranji veter pa prepodil noč in pobožal rožici po glavicah, da sta se klanjali semintja. To se jima je zdelo kakor častitka vsega sveta.

Ume se torej, da sta postali roži, čeprav sta bili v notranjosti srca dobri, kakor so rože sploh, vendarle nekoliko ponosni in sta na svojo prihodnost stavili velike upe.

Samo kak kralj ali knez ali vsaj kak silno bogat človek bo moral priti, da ji bo nekoč kupil in odpeljal na dom. V tem sta bili roži edini in

njuna edina bojazen je obstajala le v tem, da ji bodo nekoč ločili in odpeljali eno sem, drugo tja. To je bila njuna bol, ker sta se tako ljubili. Kadar jima je prišla ta misel, sta se razjokali in sta izjokali vsaka eno edino solzo, in ta je ležala, kadar se je storil dan, kakor svetla kaplja v njuni čaši. In to je bilo zopet tako ljubko videti. Da, bilo je tako lepo, da je jutranji veter, ki je prešel gotovo mnogo zemlje in je dobro poznal lepoto cvetic, vedno obstal pred njima od začudenja, se jima je poklonil in vzkliknil: »Pravi lepoti pristojna vse tako ljubo, tudi bolest.« In tedaj sta mu sestrici rožici vsak pot prijazno pokimali in rekli: »Jej, kako ste vi, gospod veterček, krasen dečko, da ste že navsezgodaj tako dovtipni.« In tedaj se je začutil veter vselej tako odlikovanega, da je vzel svoj rdeči suknič pod pazduho in je odrfral.

Tako so minevali dnovi, in že mnogo obiskovalcev in kupcev je bilo došlo na vrt; samo za obe roži se ni znašel nihče, kajti bilo je, kakor da vsi na tihem vedo, da sta namenjeni za kaj posebnega. Nekega lepega popoldne, ko se je že večerilo, pa se je prigodilo, da je pridrdrala krasna odprta kočija in je obstala pred vratni vrta. Roži sta mogli gledati preko široke vrtne poti ravno skozi omrežna vrata, in ko sta pred temi zagledali voz, ju je nekaj zbodlo pri srcu, kakor slutnja, da to nekaj pomeni in — nagnili sta ličeca druga na drugo in prav tiho sta si šepetali svoje misli. Na vozu spredaj je pa sedel kočijaž in poleg njega služabnik. Oba sta imela suknič in klobuk ves z zlatom obšit — in roži, ker sta bili še tako nevedni na tem svetu, sta mislili, da sta tadva prav visoki osebi. Takrat pa je priletela skozi ozračje pikepolonca, ki se rada mnogo suče v boljših krogih in je nekoč sedela celo na roki neke resnične princezinje — in ko je slišala, o čem se pogovarjata roži, je dejala: »Ne, ni tako! Tadva, ki sedita spredaj, sta samo služabnika. One v vozu si morata ogledati.«

Tedaj pa sta roži široko odprli oči. Toda ti, ki so sedeli v vozu, jima niso bili nič prav všeč. Bila je to gospa, nič več prav mlada, pa tudi lepa ne; drugi je bil pa gospod s prav lepo črno brado; imel pa je na obrazu precej premalo prostora za to brado.

Ko sta si roži povedali vse to, tedaj je zopet pričela pikepolonca: »Vedve pa prav res nimata nič pojma o svetu. Ali ne vesta, da je ta gospod najbogatejši bankir v celem mestu, in ta gospa da je njegova žena? Čemu je pač bogatim ljudem potreba lepote? To prepuščajo revnim, ki nimajo sicer ničesar.«

Tedaj je postalo rožic sram radi njune nevednosti in kar pordečeli sta radi te sramote — in to jima je zopet prav ljubko pristojalo.

Medtem sta bila pa gospod in gospa stopila iz voza, za njima pa je prikobacal psiček srebrnobeke dlake. Bil je pa tako debel in okrogel, da je le prav počasi capljal za gospodo in pri tem je delal prav zelo jezen obraz in od časa do časa je malo zalajal in to se je glasilo, kakor bi hotel reči: »Beži, beži, beži!«

Vrtnar pa je stal pri vrtnih vratih, je vzel klobuk z glave in se poklonil silno globoko. Gospod mu je ob tem malo prikimal, gospa pa, idoča

nimo njega, je gledala le na kvišku. In ko je pikepolonca to videla, je dejala rožicama: »Tu se lahko naučita: lejta, tako morajo delati bogati ljudje, kakor dela ta gospa. Ta zna pokazati, da je bogata!« Rožic pa je bilo zopet sram, da imata tako slab okus, kajti to jima zopet ni ugajalo.

Nato pa je šla gospoda po širokem vrtnem potu navzgor proti kraju, kjer so stale rože, in pri vsakem koraku, ki ga je napravila gospa, je šumela in vršela njena svilena obleka — in to se je glasilo tako, kakor da hoče reči: »Pst, pst — jaz sem iz Pariza, jaz sem iz Pariza.«

Vrtnar je pa šel vedno odkrite glave za gospodo in kazal na desni in levi ta ali oni rožni grm, in pri tem je gospa za trenutek obstala, vzdignila k očem lorgneto, ki jo je imela na zlati verižici okoli vratu, in če je vrtnar le prav dolgo govoril in hvalil svoje rože, tako da je postal ves rdeč v obraz — tedaj je gospa vselej zaničljivo zavihnila ustni in rekla: »To ni vse skupaj nič!« Ob tem pa je napravil vrtnar prav dolg obraz in belo pese je zalajalo, in zopet se je čulo, kakor da hoče reči: »Beži, beži, beži!« Soprog je pa gospe vselej prikičal in rekel: »Moji gospe ugaja samo najboljše.«

Tako so dospeli gospoda in vrtnar prav do naših rožic. Gospod in gospa sta gledala s širokoodprtimi očmi, in tedaj je gospa prvičkrat svojevoljno obstala, dejala lorgneto na oči in opazovala roži.

Roži pa sta, videči nase uprta ostra stekla, v hipni zadregi nagnili glavici in neki čut sramežljivosti ji je spreletel. In ko sta stali tam tako ponižani, tedaj sta bili tako lepi, kakor še nikdar poprej, in še celo gospa se ni mogla ubraniti mogočnega vtisa. In rekla je, da izrazi svojo voljo: »No, to bi bilo znabiti nekaj zame.« In gospod, ki jo je pri teh besedah pogledal, je opazil, da sme tudi on nekaj izpregovoriti, pa je urno pristavil: »V resnici, dve lepi cvetki! Koliko pač staneta?«

Nato je imenoval vrtnar vsoto in gospa, ko je o njej slišala, je čudno nakremžila obraz in zavpila »ju . . . uh« in z obema rokama si je zatisnila ušesa, soprog pa je pristavil: »V resnici, previsoka vsota.«

»Sicer sem pa menila samo rumeno rožo,« je nadaljevala gospa. »Bele ne morem rabiti; rumena bi pa mogoče pristojala k mojim tejam.«

»Zares,« je odgovoril soprog, »tudi jaz sem mislil, da bi ta pristojala tvoji zbirki« — nato pa se je obrnil do vrtnarja in rekel: »Moja gospa ima namreč zbirko tēj, kakršnih ne najdete v celem mestu.«

Končno so se pogodili. Dogovorili so se, da pride bankirjev vrtnar prihodnji dan po rumeno rožo. Potem sta se pa vsedla gospod in gospa in beli psiček zopet v krasno kočijo in se odpeljali. Ko pa sta bili roži zopet sami, sta postali prav žalostni, kajti vedeli sta, da pride kmalu ura, ko se bosta morali ločiti, bržkone za celo življenje. In pomaknili sta ličeca skupaj in jokali druga drugi na srce.

In bela roža je šepetala sestri: »Oj ti srečna, oj ti presrečna! Bom li pač tudi jaz kdaj deležna tolike sreče kakor ti?« In globoko doli v njenem mehkem srčecu se je takrat porodila kapljica zavisti, kajti sestrina usoda

se ji je zdela tako vabljliva, in priznati si je morala, da so njo imeli za manj-lepo kakor ono.

Tako sta stali roži vase zamišljeni in tako se je prigodilo, da so prišli drugi novi obiskovalci, ki so ji opazovali. Šele, ko sta zaslišali dva otroška glasova, ki sta govorila: »Oh, papa, poglej to-le belo rožo! Oh, kako je ta lepa!« — tedaj sta šele pogledali gor in opazili moža, ki je peljal za eno roko malega dečka, za drugo pa malo deklico. To sta bila otroka, ki sta ravnokar govorila, in vseh treh oči so bile obrnjene na belo rožo.

Roža se pa ni tega prav nič razveselila, kajti ta mož je bil čisto drugačen, kakor oni bogati gospod. Nosil je obrabljen suknjič in star klubuk, in tudi oba otroka sta bila slabo oblečena. Zato bela roža ni mogla prav pojmiti, kako da ona ugaja revnim ljudem, medtem ko so jo bogati zavrgli. In skoro trmoglavo je obrnila glavico vstran, kakor da hoče reči: »Pojdite, pojdite dalje; jaz nisem za vas.«

Taisto si je menda mislil tudi vrtnar, ki je prišel ravnokar od vrtnih vrat in je gledal poln začudenja te tri stati pred najlepšima rožama. Toda sama svojim ušesom bela roža ni mogla verjeti, ko je čula, da je mož povprašal vrtnarja, koliko stane tak rožni grmič. Čisto boječe je sicer povprašal — to je res; toda povprašal je vendarle, in že samo to se je zazdelo beli roži kot nezaslišna predrznost. In vzradostila se je v svojem srcu, ko je začula visoko ceno, ki jo je stavil vrtnar, in je videla, kako je ubogi mož pokimal pri tem poln skrbi. Takrat pa sta se stisnila otroka k očetu in mali deček je proseče rekel: »Oh, papa, ljubi papa, kupi no vendar to lepo rožo!« Mala deklica pa je rekla: »Pomisli, papa, kako bo mama doma vesela, če ji prinesemo to lepo rožo.«

Tedaj se je pa drugičkrat zgodilo, da se je pojavilo v srcu bele rože nekaj slabega. Postala je naenkrat tako huda na otroka in najrajša bi ju bila razbodla s svojim trnjem.

Ubogi črevljar pa — to je bil namreč ta mož — je nemo gledal na otroka in nekaj pisal s palico v pesek, kakor bi hotel računati. Nato se je pa obrnil do vrtnarja, kot bi hotel opravičiti svojo predrznost, in je dejal: »Moja žena je bila namreč hudo bolna. Pravsedaj pa je nekaj boljša, in jaz sem ji hotel napraviti nekaj veselja, in ker tako ljubi rože in zlasti bele — no, sem mislil —«

»Toda jaz ne morem od cene pravnič odjenjati,« je urno povzel vrtnar, in bela roža si je že na tihem rekla: »Tako je prav, tako je prav.«

Tedaj pa sta se obrnila otroka nemo in boječe k očetu in sta zrla vanj. Oče pa je premišljal — pa potegnil naposled denarnico iz žepa in štel in štel — bela roža pa se je tresla od korenine pa prav do vrha, nema in otrpla od strahu.

Naenkrat pa se ji je zazdelo, kakor da pada toča nanjo in da mora pasti v smrtno nezavest. Začula je namreč črevljarja, ki je govoril: »I no, seveda je to dosti denarja, pa vseeno vzamem rožo.«

Bela roža pa je pri tem ovila svoje roke okolu vratu sestre in je jokala in se branila — toda njen srd in njen obup sta jo delala le še lepšo,

in otroka sta veselja skakala in ploskala z rokami. Beli roži pravnič ni pomagalo. Vrtnar je dobil denar, nato pa izkopal grmič iz zemlje, in bela roža je morala dopustiti v strahu in trepetu, da jo je vzel ubogi črevljar v roke in odnesel iz vrta — proč od njene lepe, srečne, ah, presrečne sestre, ki je nikdar več ne bo videla. (Dalje.)

Sin in mati.

Ko sem stopil iz goščave in prišel na cesto vrh klanca, sem zagledal pred seboj staro Gabrovko. Sedela je na obcestnem kamenu, poleg nje pa so stale z mahom naložene gare. Eno kolo je podložila s kamenom, oje pa je tiščala z nogami k tlom, da bi ji ne ušel voz nazaj po klanecu, ki je bil tu še precej napet. Zelo resna je bila ženica in tako zamišljena, da me ni opazila.

»Ali počivate, mati? Pretežko je bilo za vas, kajne?«

»Pretežko, pretežko! Komaj sem privlekla do tukaj in sedaj ne morem do sape. Oh, križi so na tem svetu!«

Vzdihnila je, in vedel sem, da ima še nekaj na srcu. Poznal sem dobro ženico, ki je prestala mnogo nesreč v življenju, in rad bi bil izmenjal par besedi z njo. Saj je bila poštena in pametna kmetica. Spoznal sem jo še pred leti, ko sem imel njene otroke v šoli. Večkrat je prišla vprašat, kako je kaj z njenimi otroki, in srčno me je veselila ta njena skrb in to prizadevanje za vzajemno delovanje med šolo in domom. Žal, da sem ji moral že v tistih časih tožiti, kake težave imam z njenim sinom Petrom. Kjerkoli se je namreč zgodila kaka nerodnost, je bil že njen Peter zraven. Tolažil sem sicer mater, da mu morda leta prineso malo več pameti, a upal sem sam malo. Slaba nagnenja so bila že preveč ukoreninjena v mladem srcu. Posebno me je bolelo, ker sem čul slednjo pomlad, kako deček rad muči ptičke. Vsa moja prizadevanja, da mu omečim srce vsaj do nedolžnih prebivalcev prirode in s tem tudi do drugih bitij, so ostala brez koristi. Tožbe niso pojenjale, in oglašali se kmalu niso samo otroci, temveč tudi odrastli ljudje. Iz tega sem sklepal, da bo res vse po večini resnično, kar sem čul o tem dečku, kajti otrokom samim je težko vse verovati, ker imajo semtertja res malo prevelike oči, zlasti še, če opazujejo napake drugih.

Tako sva se tedaj poznala z materjo Gabrovko. Imela je še dve mlajši hčeri, a ena je umrla že kot otrok za kozami. Njen mož je bil prepirljiv in neusmiljen človek ter vdan pijači. Peter je ravno začel hoditi v šolo, ko mu je odšel oče v Ameriko, odkoder se ni več vrnil. Drugo leto njegovega odhoda je prišlo sporočilo, da so ga v prepiru zaradi igre v tujini nekje tovariši vrgli ponoči na cesto. Tam ga je povozil avtomobil, ki je v tistem hipu hušknil mimo hiše.